

СТАН ПРИРОДНОГО ПОНОВЛЕННЯ У СМЕРЕКОВИХ ПРАЛІСАХ ПРИКОРДОННОГО ПНДВ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ВЕРХОВИНСЬКИЙ»

Дебрюнюк В. Ю., аспірант¹

Національний лісотехнічний університет України

v.debryniuk@nltu.edu.ua

Об'єкти досліджень знаходились у лісовому фонді Національного природного парку «Верховинський», територія якого є найвіддаленішою та важкодоступною в Українських Карпатах. Тут збереглися найстаріші смерекові ліси в Європі.

Мета роботи полягала у визначенні кількості, видового складу та стану підросту у смерекових пралісах, які розвивались під дією природних чинників без безпосереднього антропогенного впливу.

Методика досліджень та обліку підросту була узгоджена з науковцями Інституту лісу, снігу та ландшафтів (Швейцарія), а також використано їхні попередні напрацювання [1, 2, 3].

За результатами досліджень, успішність природного поновлення у смерекових пралісах на одному дослідному об'єкті (ПП № 3) оцінено як добре (1 клас якості, 19,6 тис. шт.·га⁻¹); на двох об'єктах (ПП № 1 та № 5) – як добре (2 клас якості, 8,3 та 8,1 тис. шт.·га⁻¹, відповідно); на одному об'єкті (ПП № 4) як задовільне (6,9 тис. шт.·га⁻¹); і на одному об'єкті (ПП № 2) як незадовільне (2,4 тис. шт.·га⁻¹).

Три із досліджених смерекових пралісових угруповань (ПП № 1, № 2 та № 3) досягли стадії старіння (aging phase), два (ПП № 4 та № 5) – стадії розпаду (breakdown phase). Можна попередньо узагальнити, що інтенсивність проходження процесу природного поновлення не залежить від стадії розвитку пралісу, а визначається повнотою деревостану, кількістю «вікон» і прогалин у наметі, розвитком трав'яного вкриття та іншими чинниками.

Розподіл підросту ялини за висотними групами (10-39; 40-129; 130 см і більше) становить, відповідно, 56-66 %; 27-41 %; 3-16 %.

Підріст горобини займає незначну частку у загальній кількості підросту (до 5 %). Близько половини підросту цього деревного виду пошкоджено дикими тваринами (об'їдання верхівок).

---

¹ Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор В.В. Лавний

Частка пошкодженого підросту ялини є незначною (менше 5 %). Основна причина полягає у пошкодженні верхівок молодих рослин падаючими фрагментами із сухостійних стоячих дерев або падінням самих дерев (табл.).

Табл. Кількість підросту на облікових площадках кругових проб (№ 1 і № 2) за висотними групами (шт. на III / на 1 га)

Деревна порода	Кругові проби (№ 1) з висотою підросту 10-39 см			Кругові проби (№ 2) з висотою підросту 40-129 см			Успішність природного поновлення
	без пошкодження	з пошкодженням	пошкодження дичиною	без пошкодження	з пошкодженням	пошкодження дичиною	
Пробна площа № 1, Чивчинське ПНДВ; кв. 23, вид. 7, пл. 10,5 га, 1405 м н.р.м.							
Ялина	68 / 5440	–	–	51 / 2040	3 / 120	1 / 40	Добра (2 клас якості)
Горобина	–	–	–	1 / 40	–	–	
Разом	68 / 5440	–	–	52 / 2080	3 / 120	1 / 40	
Пробна площа № 2, Прикордонне ПНДВ; кв. 2, вид. 6, пл. 14,0 га, 1381 м н.р.м.							
Ялина	16 / 1280	–	–	9 / 360	–	–	Незадовільна
Горобина	1 / 80	–	–	15 / 600	1 / 40	–	
Разом	17 / 1360	–	–	24 / 960	1 / 40	–	
Пробна площа № 3, Прикордонне ПНДВ; кв. 3, вид. 17, пл. 76,0 га, 1415 м н.р.м.							
Ялина	154 / 12320	–	–	147 / 5880	1 / 40	–	Добра (1 клас якості)
Горобина	–	–	–	6 / 240	–	–	
Разом	154 / 12320	–	–	153 / 6120	1 / 40	–	
Пробна площа № 4, Прикордонне ПНДВ; кв. 10, вид. 2, пл. 83,0 га, 1460 м н.р.м.							
Ялина	49 / 3920	–	–	32 / 1280	6 / 240	–	Задовільна
Горобина	–	–	–	–	–	–	
Разом	49 / 3920	–	–	32 / 1280	15 / 600	–	
Пробна площа № 5, Прикордонне ПНДВ; кв. 5, вид. 1, пл. 137,0 га, 1550 м н.р.м.							
Ялина	66 / 5280	–	–	43 / 1720	3 / 120	–	Добра (2 клас якості)
Горобина	–	–	–	3 / 120	–	–	
Разом	66 / 5280	–	–	46 / 1840	3 / 120	–	

Загалом можна зробити висновок, що процес природного поновлення у смерекових пралісах НПП «Верховинський», які досягли стадії старіння або стадії розпаду, проходить задовільно.

Список використаних джерел

1. Брендлі, У.-Б. & Довганич, Я. (ред.) (2003). *Праліси в центрі Європи*. Бірменсдорф, Швейцарський федеральний інститут дослідження лісу, снігу і ландшафтів; Рахів: Карпатський біосферний заповідник.

2. Commarmot, B., Brändli, U.-B., Hamor, F. & Lavnyy, V. (2013). *Inventory of the Largest Primeval Beech Forest in Europe. A Swiss-Ukrainian Scientific Adventure*. Birmensdorf: Swiss Federal Research Institute WSL; Lviv: Ukrainian National Forestry University; Rakhiv: Carpathian Biosphere Reserve.

3. Commarmot, B. & Hamor, F. D. (2005). *Natural Forests in the Temperate Zone of Europe – Values and Utilisation*. Birmensdorf: Swiss Federal Research Institute WSL.

Міжнародна науково-практична конференція з нагоди 185-річчя ННІ лісового і садово-паркового господарства НУБіП України

ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

КИЇВ • 5-6 червня
2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І
САДОВОПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

ТОВАРИСТВО ЛІСІВНИКІВ УКРАЇНИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

**УЧАСНИКІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В
УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ»
(5 – 6 червня 2025 року)**

КИЇВ – 2025

Міжнародна науково-практична конференція «ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ».

Рекомендовано до друку науковою радою НДІ лісівництва та декоративного садівництва Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 9 від 19 травня 2025 р.)

Відповідальні за випуск:

директор НДІ лісівництва та декоративного садівництва,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент О.П. Бала

кандидат технічних наук, доцент О.Ю. Горбачова

© Національний університет біоресурсів і природокористування України,
ННІ лісового і садово-паркового господарства,
НДІ лісівництва та декоративного садівництва, 2025